

Italo Calvino, ciència i ficcions

DAMIÀ ALOU

Imaginem que som testimonis privilegiats dels primers moments de l'univers, de quan en aquest només hi havia "un gruix

general de senyals sobreposats i aglutinats que ocupaven tot el volum de l'espai"; imaginem quan tots -i qui eren aquests tots?- vivien encara en un punt, abans del temps, "premutats com sardines", i ja es parlava d'immigrants!; imaginem que podem presenciar el moment en què van néixer els colors, "aquells prats verd pèsol en què estaven brotant les primeres roselles escarlata, aquells camps groc canari que estriaven els turons rogencs davallant vers un mar ple de centelleigs tur-

quesa"; imaginem un temps en què els nens jugaven fent rodolar àtoms d'hidrogen; imaginem una època tan pretèrita que encara no hi havia res que pogués fer preveure res, en què encara hi havia obertes tantes possibilitats que podies apostar que tot podia passar.

Naturalment, en sentit estricte, no hi havia ningú que pogués presenciar tots aquest fenòmens, però gràcies a la màgia i a la imaginació d'Italo Calvino podem viure, ara en català, tots aquests instants estel·lars de la ciència i molt més. Calvino va publicar *Les cosmicòmiques* el 1965, i, en paraules seves, la intenció que tenia era servir-se "de les dades científiques per traslladar el que és quotidià als confins més extrems de la nostra experiència". Amb aquesta idea, va decidir desenvolupar

par fets científics que a la dècada dels seixanta semblaven nous i agosarats en petits relats en què, introduint una inversemblant veu narradora -una veu eminentment humana-, poguéssim compartir aquesta prehistòria de l'univers. Cada relat ve encapçalat per una petita declaració científica, que és la que dóna peu a la història, gairebé totes relacionades per un personatge a qui s'anomena "el vell Qfwq", i que, de vegades, assumeix una mena de to omniscient que ens fa pensar, sí, en Ell. Naturalment, la gràcia de les narracions rau en la humanització que es fa dels éssers -per anomenar-los de qualque manera- que habiten aquest no-temps, i que converteixen els textos de vegades en contes de caire neorealista, d'altres enfollidament romàntics -*Sense colors*-, i de tant en tant n'aconsegueix qualcun de tan sorprenent i rodó com *La sang, el mar*, en què ens explica que mai hem deixat de ser animals marins, només que el mar per on abans circulàvem, i que era a fora, ara el tenim a dintre, i és la nostra sang.

L'edició que ens presenta ara Edicions 62 en català recull les primeres *cosmicòmiques*, i les que anirien apareixent posteriorment en els volums *Temps zero* i *Altres històries cosmicòmiques*. Tot i que algunes de les que vindrien posteriorment no estan a l'altura de les primeres, juntes formen una obra realment singular i juganera, a l'estil del darrer Calvino, amb una gran semblança -no diré influència- amb Cortázar en més d'un cas -un *feedback* que es fa especialment palès a *La memòria del món*-, i amb un humor que, en el camp de la ciència-ficció -tot i que el que fa Calvino no és exactament ciència-ficció-, remet a Stanislav Lem.

Sempre lúcida i divertit, només se li pot retreure que de vegades es deixi portar per certa facilitat verbosa i que caigui en la fàcil metaliteratura a *El comte de Montecristo*. Però es tracta d'una magnífica iniciació al pensament científic i la literatura d'imaginació, tot en un: ¿què més podem demanar? (I cal recomanar-lo, sens dubte, als alumnes de secundària: a part, sempre fomentarà el seu patriotisme cosmològic.)

TOTES LES COSMICÒMIQUES
ITALO CALVINO
TRAD. DE X. LLOVERAS
I F. MIRAVITLLES
EDICIONS 62
352 PÀGS. 28,50 €

ELS CLÀSSICS

El Sòfocles de Carles Riba

JORDI NOPCA

Les traduccions que Carles Riba va fer de Sòfocles són només una petita part de la tasca de divulgació dels clàssics grecs que el poeta i crític literari va fer durant gairebé 40 anys, ja fos a través d'articles, com de tasques editorials a la Fundació Bernat Metge i un grapat de versions d'Homer, Esquil i Xenofont. Gràcies a una vida llarga (del 496 aC al 406 aC), Sòfocles va poder recórrer pràcticament tot el segle V aC sencer, en paraules de Riba, "aquell segle V que fou el de l'immortal missatge d'Atenes". Només n'han arribat set obres, del seu llegat, totes escrites durant la maduresa del dramaturg, entre els 55 anys i la seva mort: *Les dones de Traquis* és el drama tràgic més antic i *Antígona* va ser presentada l'any 441 aC. En el primer cas, Sòfocles explica la història de com Deianira, casada amb Hèracles, busca un marit absent per culpa -en principi- d'un conflicte bèl·lic que el manté allunyat de casa. *Antígona* repren la nissaga d'Edip per explicar les enveges entre dos dels seus fills, Etèocles i Polinices, que aspiren al tron de Tebes. De Sòfocles, Riba en va deixar escrit a la introducció del volum de la Bernat Metge que la combinació harmoniosa entre mite i forma dramàtica "encara fascina l'espectador no previngut; omple de basarda i reposa alhora, en un sentiment de suprema acceptació del destí humà".

ANTÍGONA/
LES DONES
DE TRAQUIS
SÒFOCLES
FUNDACIÓ
BERNAT METGE

L'APARADOR

JORDI NOPCA

FICCIÓ

L'home que volia ser valent
NICHOLAS EVANS
Edicions 62

Quinze anys després de *L'home que parlava als cavalls a cau d'orella*, Nicholas Evans recorre a un títol similar al del seu gran supervendes -15 milions d'exemplars, 36 traduccions- per explicar una història que comença l'any 1959 i que prova de repetir-se cinquanta anys més tard. Una novel·la sobre la possibilitat d'evitar que uns fets terribles i violents tornin a repetir-se. Tot dependrà de la valentia del pare i del coratge del fill.

Emparaular el món
SOBRE LLUÍS DUCH
Fragmata

NO-FICCIÓ

L'antropòleg Lluís Duch fa 75 anys i l'editorial Fragma no ha volgut passar de llarg de l'efemèride i ha convocat una quinzena de professors universitaris -entre els quals hi ha Jaume Pòrtulas, Pius-Ramon Tragan, Victòria Cirlet i Francesc Torralba- que ofereixen una aproximació de primera i recorden alguns dels conceptes bàsics del pensament de Duch, cas del treball del símbol, el diàleg interreligiós o l'emparaulament del món.

Inventari d'omissions
JOAN PERELLÓ
El gall editor

POESIA

Joan Perelló va publicar el seu primer poemari, *Sempre trobaré algun dolor*, l'any 1973, quan tenia 20 anys. Set llibres més tard presenta *Inventari d'omissions*, col·lecció de poemes en prosa d'extensió mínima i concentració màxima, que parteix d'una frase d'Elias Canetti i que accepta la invitació de tornar a l'"agulló clavat arran de la teva fosca, com qui s'enfonsa en un pou de clars i obscurs". És a dir, la lírica fonda i punyent.